

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGÝ ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITÝTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№3, 76-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№3, 76-том
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№3, том 76
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№3, 76 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№3, 76-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редакторлар:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

САРСЕНБАЕВА Жансұлу Баденқызы,
магистр, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және
өнер институтының ғылыми қызметкері
(Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№3, том 76, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редакторы:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

САРСЕНБАЕВА Жансулу Баденовна, магистр,
научный сотрудник Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,

+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№3, 76 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Responsible Editors:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

SARSEN BAYEVA Zhansulu Badenovna, Master's
degree, researcher at the M.O. Auezov Institute of
Literature and Art (Almaty, Kazakhstan).

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

ҚЫДЫР Тәрілі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қанатияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилара Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumaberdievna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyeva, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Auezov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі.....14

Әдебиеттану

<i>Даутұлы Т., Матыжанов К.С.</i> Жаңылтпаштардың құрылымындағы ұйқастың рөлі.....	17
<i>Мәдібаева Қ.Қ.</i> Ахмет Байтұрсынұлының әдебиеттану терминдерін қалыптау ұстанымы.....	26
<i>Кажытай Б.К., Оразбек М.С.</i> Оксюморон – поэтикалық категория.....	37
<i>Әуесбаева П.Т.</i> Ауызша әңгімелердің тақырыптық-идеялық және поэтикалық сипаты.....	48
<i>Нұрдәулетова Б.И., Нұржан А.С.</i> Жерлеу орындарындағы суреттердің сакралды семантикасы (Маңғыстау аймағы мысалында).....	61
<i>Бейсенұлы Ж., Шаймерденова Қ.Қ., Мамаева Г.Б.</i> Мағжан мен Чолпан шығармашылығындағы ортақ сарындар.....	77
<i>Тұяқбаев Ф.Ә., Тайман С.Т., Уразова А.К.</i> Мұстафа Шоқайдың эпистолярлық мұрасы.....	91
<i>Джумағалиева У.З., Демченко Л.Н., Ананьева С.В.</i> В. Михайловтың «Аспан мен жер арасындағы бір өзі...» роман-эссесі рецептивтік эстетика мән-мәтінінде.....	101
<i>Жанбершиева Ұ.Н., Оралова Г.С.</i> Сыр бойында туған аңыздардың ұлттық сананы жаңғыртудағы маңызы.....	111
<i>Ислямбекова А.К., Оздемир Н.</i> Балалар ойындарының тұлғалық даму үдерісіндегі әсері және ерекшеліктері.....	120
<i>Аубакирова Қ.Қ., Камешева Г.А., Мустафаева А.А.</i> Мәмлүктер кезіндегі әдеби ескерткіштер және «Иршәдул-мулук уәс-салатин» ескерткіші (XIII-XV ғ.).....	128
<i>Хуатбекұлы Е.</i> Балаларға арналған шығармаларда шындықты бейнелеу (Б. Әділ шығармаларының негізінде).....	137
<i>Худайбергенов Н.Д.</i> Ескен Елубаев поэзиясындағы ұлттық құндылықтар жүйесінің көркемдік ерекшеліктері.....	149
<i>Баязитов Б.Б.</i> Қазіргі қазақ поэзиясындағы психологизм.....	161
<i>Набиолла Н.</i> Таласбек Әсемқұловтың «Талтүс» романындағы фольклоризм.....	173
<i>Калижарова Ж.Т.</i> Қазақ әдебиетіндегі эпистолярлық жанрдың тарихы.....	183
<i>Сағатова Ш.Б., Юнисов Е.А.</i> Қазақ мақал-мәтелдеріндегі «ар – ұждан» концептісі.....	194
<i>Сұлтанғалиева Р.Б., Харисова Ж.Ж.</i> Әдеби шығармадағы кездейсоқ оқиғалар әлеміндегі кейіпкерлердің алеаторика мен хэппенинг ерекшеліктеріне сай бейнеленуі.....	205
<i>Карбозов Е.К., Шегебаев А.М., Қыргызбаева А.Д.</i> Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі сакральдылық ұғым-түсініктердің көркемдік қызметі.....	216

Мәдениеттану

<i>Жұмаш А.Ы., Әбенова Ә.Е., Күлетова Ұ.А.</i> Сахна тілін оқыту әдістерінің ерекшеліктері.....	232
<i>Шарипова Д.С., Ақсақалова Ж.А.</i> Заманауи Қазақстан кескіндемесіндегі тарихи тақырыптың жаңғыруы.....	241
<i>Исламбаева З.У., Ташимова М.М.</i> Заманауи қазақ театр өнеріндегі рухани жаңғырудың көрінісі.....	249
<i>Еркебай А.С.</i> ХХІ ғасырдағы классикалық қойылымдардың сахна тіліндегі жаңашылдығы.....	262
<i>Алимкулова Ж.К., Кубеков Т.Н.</i> «Құлагер» қойылымындағы актерлердің шеберлік тәсілі және кейіпкер сомдаудың стилі.....	272
<i>Кенджақұлова А. Б., Әлжанов Ф.М.</i> Қазіргі қазақ станокты графикасындағы фольклорлық мотивтер.....	285
<i>Әден Ж.Ш., Сансызбаева С.К.</i> Билингвизм трансмәдени коммуникация құбылысы ретінде.....	304

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Даутулы Т., Матыжанов К.С.</i> Роль рифм в структуре скороговорок.....	17
<i>Мадиебаева К.К.</i> Принцип Ахмета Байтурсынова образования литературных терминов.....	26
<i>Кажытай Б.К., Оразбек М.С.</i> Оксюморон – поэтическая категория.....	37
<i>Ауесбаева П.Т.</i> Идеино-тематический и поэтический характер устных рассказов.....	48
<i>Нурдаулетова Б.И., Нуржан А.С.</i> Сакральная семантика изображений в захоронениях (на примере Мангистауской области).....	61
<i>Бейсенулы Ж., Шаймерденова К.К., Мамаева Г.Б.</i> Общие направления в творчестве Магжана и Чолпана.....	77
<i>Тыякбаев Г.А., Тайман С.Т., Уразова А.К.</i> Эпистолярное наследие Мустафы Шокая.....	91
<i>Джумагалиева У.З., Демченко Л.Н., Ананьева С.В.</i> Роман-эссе В. Михайлова «Один меж небом и землей...» в контексте рецептивной эстетики.....	101
<i>Жанбердиева У.Н., Оралова Г.С.</i> Роль мифов рожденных на берегу Сыра в возрождении национального сознания.....	111
<i>Ислямбекова А.К., Оздемир Н.</i> Влияние и особенности детских игр в процессе личностного развития детей.....	120
<i>Аубакирова К.К., Камишева Г.А., Мустафаева А.А.</i> Литературные памятники мамлюкского периода и письменный памятник «Иршадудль-мулук уас-салатин» (XIII-XV вв.).....	128
<i>Хуатбекұлы Е.</i> Изображение действительности в произведениях для детей (По произведениям Б. Адила).....	137
<i>Худайбергенов Н.Д.</i> Художественные особенности системы национальных ценностей в поэзии Ескена Елубаева.....	149
<i>Баязитов Б.Б.</i> Психологизм в современной казахской поэзии.....	161
<i>Набиолла Н.</i> Фольклоризм в романе Таласбека Асемкулова «Талтус».....	173
<i>Калижарова Ж.Т.</i> История эпистолярного жанра в казахской литературе.....	183
<i>Сагатов Ш.Б., Юнисов Е.А.</i> Концепт «совесть» в казахских пословицах.....	194
<i>Султангалиева Р.Б., Харисова Ж.Ж.</i> Отражение персонажей в мире случайных событий в литературном произведении в соответствии с особенностями алеаторики и хэппенинг.....	205
<i>Карбозов Е.К., Шегебаев А.М., Киргизбаева А.Д.</i> Художественная функция концептов сакральности в современных казахских рассказах.....	216

КУЛЬТУРОЛОГИЯ

<i>Жумаши А.Ы., Абеннова А.Е., Кулетова У.А.</i> Особенности методики обучения сценической речи.....	232
<i>Шаринова Д.С., Аксакалова Ж.А.</i> Модернизация исторической темы в живописи современного Казахстана.....	241
<i>Исламбаева З.У., Ташимова М.М.</i> Отражение духовной модернизации современного казахского театрального искусства.....	249
<i>Еркебай А.С.</i> Новизна сценической речи в классических постановках XXI века.....	262
<i>Алимкулова Ж.К., Кубеков Т.Н.</i> Способ работы актеров в постановке «Кулагер» и стиль исполнения персонажа.....	272
<i>Кенжакулова А.Б., Альжанов Г.М.</i> Фольклорные мотивы в современной казахской станковой графике.....	285
<i>Әден Ж.Ш., Сансызбаева С.К.</i> Двужызычие как феномен транскультурной коммуникации.....	304

CONTENT

Editor-in-chief's address.....16

LITERARY STUDIES

Dautuly T., Matyzhanov K.S. The role of rhymes in the structure of tongue twisters.....17

Madibayeva K.K. Akhmet Baitursynov's principle of formation of literary terms.....26

Kazhytay B.K., Orazbek M.S. Oxymoron – poetic category.....37

Auyesbayeva P.T. Thematic-ideological and poetic character of oral narratives.....48

Nurdauletova B.I., Nurzhan A.S. Sacred semantics of images in burial places
(on the example of Mangystau region).....61

Beisenuly Zh., Shaimerdenova K.K., Mamayeva G.B. Common trends in creative activities
of Magzhana and Cholpon.....77

Tuyakbayev G.A., Taiman S.T., Urazova A.K. Epistolary legacy of Mustafa Shokay.....91

Dzhumagalieva U.S., Demchenko L.N., Ananyeva S.V. Roman-essay by V. Mikhailov «One between
heaven and earth ...» in the context of receptive aesthetics.....101

Zhanbershiyeva U.N., Oralova G.S. The significance of the Syr land legends in modernizing the
national consciousness.....111

Islyambekova A.K., Ozdemir N. Influence and features of children's games in the process
of personal development of children.....120

Aubakirova K.K., Kamisheva G.A., Mustafayeva A.A. Literary monuments in the Mamluk
period and the manuscript "Irshadul-muluk uas-salatin" (13-15th centuries).....128

Khuatbekuly Y. Representation of reality in works for children (Based on the works of B. Adil).....137

Khudaibergenov N.D. Artistic features of the system of national values in the poetry of Yesken Yelubaev...149

Bayazitov B.B. Psychologism in modern kazakh poetry.....161

Nabiolla N. Folklorism in Talasbek Asemkulov's novel «Taltus».....173

Kalizharova Zh.T. The history of the epistolary genre in Kazakh literature.....183

Sagatova Sh.B., Yunissov Y.A. The meaning of the «conscience» concept in Kazakh proverbs.....194

Sultangaliyeva R.B., Kharisova Zh.Zh. Reflection of characters in the world of random events
in a literary work according to the features of aleatorics and happening.....205

Karbozov Y.K., Shegebayev A.M., Kyrgyzbayeva A.D. The artistic function of the concepts
of sacredness in modern Kazakh stories.....216

CULTURAL STUDIES

Zhumash A.I., Abenova A.E., Kuletova U.A. Features of the medical science of scenic speech training....232

Sharipova D.S., Axakalova Zh.A. Modernization of the historical theme in the painting
of modern Kazakhstan.....241

Islambayeva Z.U., Tauumova M.M. A reflection of the spiritual modernization of the modern Kazakh
theatrical art.....249

Yerkebay A. Novelty of stage language in classical plays of XXI century.....262

Alimkulova Zh.K., Kubekov T.N. The way the actors work in the production of "Kulager"
and the style of performance of the character.....272

Kenjakulova A.B., Alzhanov G.M. Folklore motifs in modern Kazakh easel graphics.....285

Aden Zh.Sh., Sansyzybayeva S.K. Bilingualism as a phenomenon of transcultural communication.....304

Құрметті оқырмандар, әріптестер, достар!

Сіз «Керуен» ғылыми журналының кезекті санын ашып отырсыз.

Журнал мақалалары CrossRef дерекқорында тіркеледі және әр автордың мақаласына DOI - электронды құжаттарға сілтеме жасау үшін пайдаланылатын цифрлық объект идентификаторы беріледі. Журнал «Ұлттық ғылыми-техникалық сараптама орталығы» акционерлік қоғамның (NCSTE) Қазақстандық дәйексөздер базасында (KazBC) индекстеледі. Алдағы уақыттарда авторларды Web of Science және Scopus халықаралық дәйексөздер базасына енгізілген басылымдарда қабылданған стандарттарға сәйкес жарияланымдар дайындауға бағдарлай бастаймыз. Бұған дейін аннотация мен кілт сөздердің көлеміне қойылатын талаптар реттелген.

Журналдың редакциялық алқасына қазақстандық және шетелдік жетекші ғалымдар кіреді. Журнал авторлардың жарияланымдарының ақпараттық ашықтығы мен қолжетімділігі саясатын ұстанады; мақалалар журналдың веб-сайтында үш тілде толық мәтінді қол жетімділікпен орналастырылған.

Журналдың мақсаты- гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа жетістіктердің нәтижесі бойынша ақпарат беру.

Журналдың міндеттері:

Бұрын жарияланбаған және басқа журналда жариялау үшін ұсынылмаған түпнұсқа жоғары сапалы ғылыми мақалаларды қабылдау.

Авторлық құқыққа қатысты Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және жариялау этикасы бойынша әлемдік тәжірибеде жалпы қабылданған ережелерге сүйену.

Келесі гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа зерттеулерді қамту:

1. Әдебиеттану
2. Мәдениеттану

Құрметпен, «Керуен» журналының бас редакторы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан) МАТЫДЖАНОВ Кенжесхан Ісләмжанұлы

Уважаемые читатели, коллеги, единомышленники, друзья!

Перед вами очередной номер научного журнала «Керуен».

Статьи журнала регистрируются в БД CrossRef и к каждой авторской статье обязательно присваивается DOI – цифровой идентификатор объекта, который используется для обеспечения цитирования, ссылки и выхода на электронные документы. Журнал индексируется Казахстанской базой цитирования (КазБЦ) АО «Национальный центр государственной научно-технической экспертизы» (НЦГНТЭ). Постепенно мы начинаем ориентировать авторов на подготовку публикаций по стандартам, принятым в изданиях, входящих в международные базы цитирований Web of Science и Scopus. Ранее уже были скорректированы требования к объему аннотации и ключевым словам.

В составе редакционной коллегии журнала представлены ведущие казахстанские и зарубежные ученые. Журнал следует политике информационной открытости и доступности публикаций авторов, статьи размещаются на сайте журнала на трех языках в полнотекстовом доступе.

Целью журнала является распространение научной информации и привлечение новых авторов. Журнал инициирует дискуссии по результатам новых достижений в области гуманитарных наук.

Задачи журнала:

Принимать оригинальные высококачественные научные статьи, ранее не опубликованные и не представленные для публикации в другом журнале.

Опирается на требования законодательства Республики Казахстан в отношении авторского права и общепринятые в мировой практике положения по публикационной этике.

Ориентироваться на охват публикаций по следующим специальностям в области гуманитарных наук.

1. Литературоведение
2. Культурология

С уважением и надеждой на сотрудничество, главный редактор «Керуен», доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович.

Dear readers, colleagues, associates, friends!

Here is the next issue of the scientific journal "Keruen".

Journal articles are registered in the CrossRef database and a DOI is necessarily assigned to each author's article - a digital object identifier that is used to provide citation, reference and output to electronic documents. The journal is indexed by the Kazakhstan Citation Database (KazCD) of the National Center for State Scientific and Technical Expertise JSC (NCSTE). Gradually, we begin to orient the authors to the preparation of publications according to the standards adopted in the editions included in the international citation databases Web of Science and Scopus. Previously, the requirements for the volume of the annotation and keywords have already been adjusted.

The editorial board of the journal includes leading Kazakhstani and foreign scientists. The journal follows the policy of information openness and accessibility of authors' publications; articles are posted on the journal's website in three languages in full-text access.

The purpose of the journal is to disseminate scientific information and attract new authors. The journal initiates discussions on the outcome of new advances in the humanities.

The tasks of the journal:

Accept original high quality scientific articles that have not been previously published or submitted for publication in another journal.

Rely on the requirements of the legislation of the Republic of Kazakhstan in relation to copyright and generally accepted in world practice provisions on publication ethics.

Focus on the coverage of publications in the following specialties: humanitarian sciences

1. Literary studies
2. Cultural studies

With respect and hope for cooperation, Editor-in-chief of "Keruen", Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich.

Исламбаева З.У.*, Ташимова М.М.

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты,

Т.Қ.Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы

Алматы, Қазақстан

E-mail: zetta1975@mail.ru, monshak76@mail.ru

ORCID: 0000-0003-0438-899X, 0000-0003-0414-1292

ЗАМАНАУИ ҚАЗАҚ ТЕАТР ӨНЕРІНДЕГІ РУХАНИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ КӨРІНІСІ

Аңдатпа. Ғылыми мақалада авторлар ұлттық театр өнеріндегі рухани жаңғыру мәселесін тереңнен саралаған. Зерттеушілер қазіргі таңда ұлттық әдебиет пен мәдениет үшін рухани жаңғыру аясының кең әрі маңызды екеніне тоқталады. Сол сияқты мақалада бұл үрдістің тарихты тануға, халықтың рухани-эстетикалық талғамын арттыруға, қоғамдағы қай сала болмасын өткен мен бүгінді салыстырмалы саралауға мүмкіндік туғызатыны айқындалған. Елбасының «Мәдени мұра», «Дағдарыстан жаңару мен дамуға», «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру», т.б. бағдарламаларына сүйене отырып әрекет еткен өнер ошақтарының жаңашылдық бағытты ұстанғандығы да назардан тыс қалмаған. Мақалада ұлттық театр өнеріндегі жаңашыл бағыттар, бүгінгі қоғамдық көзқарасты айқындайтын спектакльдер зерттеу көзіне алынған. Қазақ театрлары репертуарындағы «Абай», «Қара», «Қобыланды» спектакльдерінің өзгеше формада сахналануы, режиссерлік тың шешімдер мен актерлерлік ойындардағы жаңа көркемдік тәсілдер анықталған. Авторлар ең алдымен драмалық шығарманы сахнаға шығару процесіндегі режиссура мен актерлік өнердегі ізденістерді атап өтеді. Ә.Оразбековтің режиссурасымен сахналанған «Абай» спектаклінің ұлттық театр өнеріндегі ғұлама ақынға арналған қойылымдардан жаңа формасымен, өзгеше құрылысымен ерекшеленетіндігіне басымдық берілген. Қойылымдағы топырақ түстес әрі дөңгеленген жердің формасын білдіретін кеңістіктің өзіндік философиясының, Абай бейнесінің өткен дәуір мен бүгінгі күнді байланыстыратын екі кейіпкер ретінде қарастырылуының маңызды жаңалық болғандығы кеңінен айтылады. Сол екі ақынның бейнесін сомдаған Т. Мейрамов пен Н. Өтеуіловтің бірін-бірі толықтырған кемел ойындарына, олардың шығармашылық ізденістеріне мән берілген. Сол сияқты сөз-талас форматында қойылған «Қара» спектаклінде Абай Құнанбайұлының қара сөздерінің диалогқа негізделуі, шығарма идеясының жалпы қоғамдағы жағымсыз мінездер мен тоғышарлық санаға тоқтау салуға бағытталғандығы айтылады. Режиссер Ж. Жұманбайдың Абайдың адамзатқа айтары мол ғибратты қара сөздерінен белгілі Қайраттың, Ақыл мен Жүректің негізгі функциясына баса назар аударғанын аталған мақаладан байқауға болады. Зерттеушілер батырлар жыры негізінде жазылған «Қобыланды» спектакліне режиссер Н. Жақыпбайдың жаңа көзқараспен, заманауи үнмен келгендігін, драмаға айтарлықтай өзгеріс енгізгенін атап өтеді. Спектакльдегі қаһармандық атмосфераға, елі мен жерін қорғайтын батырлардың патриоттық бейнесіне екпін берілгені кеңінен айтылады. Ә. Сайлауова (Көкпан), Ғ. Оспанов (Қобыланды), Б. Әбділманов (Көбікті), Д. Ақмолда (Бірсімбай) ойындарына талдау жасай отырып, олардың шеберліктеріне кәсіби баға берілген. Сондай-ақ, ғылыми мақалада авторлар аталған қойылымдардың жаңалықтары мен жетістіктерін саралай отырып, олардағы кемшін тұстарына сыншылық көзқарасын білдірген.

Кілт сөздер: драматургия, ұлттық режиссура, мәдениет, классикалық пьеса, заманауи үдеріс, шығармашылық ұжым, өзекті тақырып.

Кіріспе. Кеменгер жазушы Мұхтар Әуезов өзінің «Мәдениет және ұлт» деп аталатын мақаласында: «Мәдениет деп адамның дүние жүзіне алғаш келгенінен осы күнге шейін тапқан һәм сол білімге сүйеніп істеп отырған өнерін айтамыз.

Мәдениеттің адам қолына бір-ақ күнде қазіргі күйде келіп түсе қалмағаны һәркімге мағлұм. ...Мәдениет – дүние жүзіндегі адам баласының пайдалануына даяр болып ағып жатқан бір кен. Мәдениет бір бетті, бір жолды емес, (оны) адам қалай пайдаланам дейді, өз еркінде, жақсылық хақиқатқа жұмсасын, жаманшылық жауыздыққа жұмсасын – екеуіне бірдей елгезек» (Әуезов, 1997: 118-119) деп жазады. Расында адам баласы тіршілік еткен күннен бастап тұрмыстық харекеттер негізінде өзіндік мәдениет қалыптастыруға ниетті болды және сол ниетін жүзеге асырды да. Әрбір ұлт осындай үрдісті бастан кешірді, соның ізімен қазіргі уақытта әр ұлттың, әр елдің тарихы, мәдениеті мен өнері дүниеге келді. Сан ғасырлар тоғысында мәдениет пен өнердің өзгеше мәйегін тудырған қазақ халқы тәуелсіздікке қол жеткізген күннен бастап-ақ рухани жаңғырудың заманға сай алғышартын жасауға бет бұрды. Ұлттық тарихқа жаңа көзқарас, жаңа бетбұрыс жасаумен бірге Елбасының «Мәдени мұра», «Дағдарыстан жаңару мен дамуға», «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру», т.б. бағдарламалары еліміздегі мәдени формациялар мен трансформациялардың орын алуына ықпал етті. Мұндай қоғамдық іс-шаралар ұлттық сананы қайта жаңғыртумен бірге қазіргі жаһандану уақытындағы әлемдік бәсекелестікке деген белсенділікті арттыруда маңызды роль атқарып отыр. Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында: «Біз заманауи мәдениетіміздің қандай өкілдері әлемдік аренаға жол тартуы керектігін анықтап алуымыз керек. Ұлттық мәдениетіміздің озық үлгілерін іріктеп алғаннан кейін шетелдерде оларды таныстыру рәсімдерін өткіземіз. 2017 жыл жер жүзіне мәдениет саласындағы қай жетістіктерімізді көрсете алатынымызды айқындап алу тұрғысынан шешуші жыл болмақ. Содан соң бірегей бағдарламаны 5-7 жылда тыңғылықты жүзеге асырамыз. Осылайша, мың жылдық тарихымызда төл мәдениетіміз тұңғыш рет әлемнің барлық құрлықтарына жол тартып, басты тілдерінде сөйлейтін болады» (Назарбаев, 2017: 2), – делінген. Осыны негізге алған ұлттың өзіндік ерекшелігін танытатын тарихи құбылыстарды әдебиеттің де, театр өнерінің де негізгі тақырыбы ретінде қарастыруда көптеген істер жүзеге асырылды және бұл үрдіс жалғасу үстінде. Сол үрдіс бойынша соңғы отыз жылда өткеннен ой қозғайтын, болашақты бағдарлайтын драмалық шығармалар еліміздегі барлық дерлік театрлардың сахналарына шықты. Ең алдымен қазақтың ұлт ретінде де, тұлға ретінде де әлімдік озық ойлы елдермен бәсекелесе алуы үшін білім мен ғылымды насихаттаған Абай Құнанбайұлының көркемдік бейнесі ұлттық драматургияда да, сахнада да түрлі ракурста көрінді. Сол сияқты батырлық, эпостық жырлардың ізімен жазылған пьесалар да қазақ театрларының төрінен орын алды. Жалпы ұлттық сахнадағы жаңашылдықты тәжірибелі режиссер Асхат Маемировтың: «Тәуелсіз мемлекет атанғаннан кейін, қазақтың сахна өнері де кеңестік идеологияның құрсауынан шығып, шығармашылық еркіндікке қол жеткізіп, театр кеңістігінде бетбұрыстар пайда болып, жаңашылдық бағытта ізденіс басталды. Ең бастысы, жетпіс жыл бойы қатып қалған қасаң қағидалардан арылып, қазақ театр өнерінде жаңа көзқарас пайда болып, тарихи пьесаларды, миф пен эпосты қазіргі уақытпен үндестіріп, жаңаша «заманауи трактовкамен» сахналау процесі басталды. Сценография мен режиссурадағы, актер өнеріндегі қазіргі сахнаның неше бір образдық тілдері пайда болды» (Маемиров, 2015: 102) деген сөздерінен де байқауға

болады. Бұл үрдіс әрине қазіргі театрлардың қазақ өнері мен мәдениеттің арттыруға бағытталған шығармашылық ізденістерін айғақтайды.

Материалдар мен әдістері. Зерттеуге алынған спектакльдердің қазіргі жаһандық кезеңдегі ұлттық мәдениеттің дамуына ықпалын, сахналық шығармалардың идеясы мен негізгі тұжырымын анықтау үшін сапалық-аналитикалық талдау әдісі қолданылды. Әрбір қойылымның мәнін ашатын философиялық ойлардың астарына назар аудару, сол сияқты метафоралық сипаттағы бейнелеу тәсілдерінің маңыздылығын айшықтау зерттеудің басты мақсаты саналады. Өткен ғасырда сахналанған драмалық туындылардың бүгінгі жаңа дәуірдегі оқылымының өзгеше формасы мен заманауи сөйлеу мәнері көңіл аударарлық деңгейде екендігі белгілі. Жалпы әлемдік театр өнерінің функционалдық-формалық тұрғыдан өзгеріске түсіп отырған дәл қазіргі уақыттағы көркемдік бағытының қазақ сахналық өнеріне де ықпалы орасан. Сол негізде зерделенген ғылыми еңбекте әдебиетшілер мен тілшілердің, мәдениеттанушылар мен театртанушылардың, теоретик ғалымдардың ой-тұжырымдарына сүйене отырып, ұлттық театрлар репертуарындағы қойылымдардың сапалық деңгейін, рухани жаңғыру аясындағы шығармашылық ізденістерін анықтауға маңыздылық берілді.

Зерттеу нәтижесі. Негізінен ұлттық әдебиетте де, драматургияда да, жалпы өнердің барлық саласында өзінің өзектілігін ешқашан жоймайтын тақырыптардың болатыны белгілі. Соның бірегейі – Абай тақырыбы. Бұл ұлы ақын шығармаларындағы ой мен тұжырымның мәңгілігінен болса керек. Қ.Қуанышбаев атындағы мемлекеттік академиялық қазақ музыкалық драма театрында Әлімбек Оразбековтің режиссура-сымен сахналанған «Абай» спектаклі қазақ театрларындағы ғұлама ақынға арналған қойылымдардың ішіндегі жаңа формасымен, өзгеше құрылысымен ерекшеленген көркем дүние болып табылады. Мұнда топырақ түстес әрі дөңгеленген жердің формасын білдіретін кеңістікте өзінің өлеңдерін құмарта жырлайтын шәкірттерінің арасынан табылатын «мыңмен жалғыз алысқан» аға Абай мен дөңгелек шардың тасасынан шыққан Абайды көреміз. Жанарын да, жүрегін де қараңғылық басқан жастардың көзіне байланған қара матаны алып тастаған Абай оларға рухани жарық сыйлаушы тұлға ретінде көрінеді. Сондай-ақ, М. Әуезов атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық драма театрының репертуарындағы сөз-талас форматында қойылған «Қара» спектаклінің көпшілікке айтары көп, берері мол. Өмірдегі көргені мен білгенін, ойға түйгенін кейінгіге жазып қалдыруды мақсат еткен Абай Құнанбайұлының қара сөздерін диалогқа негіздеп, кейіпкерлердің санасын сан саққа салған бұл қойылымда Абай заманынан бері келе жатқан, тіпті сонау адам жаратылғалы жер бетінде салтанат құрған жағымсыз мінездерге тоқтау айту сарынын байқаймыз. Осы бас театрдың репертуарындағы «Қобыланды» спектаклінде Қыпшақтар пен Қызылбастар арасындағы ертеден келе жатқан қақтығыс, Қобыланды мен Құртқаның махаббаты келісті суреттеледі. Драма дастандағы кейіпкерлердің барлығы дерлік кесек образдар: Қобыланды, Құртқа, Көклан, Көбікті, Берсімбай, Қарлыға, Қазан, Алшағырлардың әрқайсысы – өз мүддесі үшін жанын аямайтын хас батырлар. Және мұнда ел азаттығы, бас бостандығы үшін қиын тағдырға төтеп беретін өзгеше күш бар. Режиссер Нұрқанат Жақыпбай ұлттық классиканың төрінен орын алған эпикалық дастанға жаңа көзқараспен, заманауи үнмен келіпті. Олар драмаға

айтарлықтай өзгеріс енгізген. Мәселен, М. Әуезовте оқиға Қараман мен Көкланның диалогынан, Қобыландының сол мыстанның қолынан досын құтқарып қалуынан басталады. Әрине түпнұсқада әдемі, қисынды өрілген желі бар. Ал, спектакльде қаһармандық атмосфера, елі мен жерін қорғайтын батырлардың патриоттық бейнесі алғашқы көріністен-ақ байқалады. Мұндағы Көкланның қол астындағы қыздардың аяқтарына гироскутер киіп шығуы, Көклан сөзінің цирк өнеріне тән жіпте ілінген күйінде жоғарыдан айтылуы, т.б. бүгінгі қазақ театрларындағы шығармашылық-көркемдік ізденістің қарқындылығына кепіл бола алады.

Талқылануы. Ә.Оразбековтің «Абай» спектаклінің (2009 ж.) алғашқы көріністерінде қараңғылықтан босап, көкірегі ашылған Абай шәкірттерінің кеудесінде дүние-өмірге деген сүйіспеншілік сезімдері оянып, оптимистік көзқарас пайда болады. Ал, Оразбайдың содыр тобы шыққанда сахнаның екі жағынан түсірілетін ұзын құрықтарда (суретші Д. Доспаев) сол сойылшылдардың мінезі мен заманның қатал сипаты бар. Енді бірде бұл бір-біріне деген ғашықтық сезімдерінің адалдығынан, шынайылығынан кінәлі болып танылған Айдар мен Ажарды байлап, оларға ажал төндірген зұлымдықтың күшіне айналады. Осы жастардың тағдырын талқылау тұсындағы арғы-бергі тарихтан сыр шертіп, бір кездері ата-бабаның қолымен жасаған озбырлықтан ой қозғап, бірін-бірі жеңе алмай, әбден қызынып алған екі жақтың өкілдеріне қызыл жарық түсірілген сәтте актерлер сөздерін үнсіз, яғни тек бет-жүзінің мимикалық өзгерісімен, ым-ишараттарымен, пантомималық қимылдарымен жеткізеді. Бұл көрініс «Қалым елім, қазағым, қайран жұртым, Ұстарасыз аузыңа түсті мұртың. ...Бас басына би болған өңкей қиқым, Мінеки, бұзған жоқ па елдің сиқын?» (Абай, 2020: 43-44) деп таласқа түскен тағдырдың жауаптыларына жан айғайын байқатып өткен аға Абайдың сөзімен параллель берілген. Сол сияқты Айдар ауырып жатқанда «Бір қайғыны қозғасаң, жүз қайғы шығады...» деп қатар күйінген екі Абай сүйікті шәкіртінің жан қиналысын барынша қоюлата түседі. Жалпы болып жатқан оқиғаның айтар ойына қарай үн қосып, сол көріністерді ақынның мәнді, маңызды өлеңдерімен толықтырып отырудан қойылымның идеялық мазмұны мен көркемдік атмосферасы тереңдеген.

Әрбір сөзі философияға толы, өмір сүру дағдысында надандыққа жол бермеуді насихаттап, қазақтың қанындағы қызғаныш, көкірегіндегі қараңғылық дертінен арылтуды мақсат еткен ғұлама ақынның роліндегі Нұркен Өтеуіловтің қимылы ширақ, сөзі өткір әрі нық. Актердің орындауындағы алғашында авансценаға жақын келіп, жерден алған топырақты иіскеп тұрып маукын басқандай күй кешкен ақын қай ортада болмасын өз-өзіне сенімді. Билер айтысындағы сөз тартыстың соңында Керім лақтырған қамшыны қолына алған Абай – Н. Өтеуіловтің Жиреншеге қарай бағытталған сөз-пікірі нақты тарихи дәлелмен өріледі. Абайға қарсыластарынан әкесінің бір кездері жасаған қылмысын, яғни Құнанбайдың Қодар мен Қамқаны өлтіргенін есту, Айдардың, Әбдірахман мен Мағауияның өліміне куә болу оңай соқпайды. Әр қайғылы оқиғалар орын алған сайын жүрегі қарс айрылып, жанары жасқа толған Абай – Н. Өтеуілов сахнада теңселіп тұрып, «көзіме жас бер жылайын, шыдам бер сабыр қылайын» деп жаратқанға жалынғандай күйінеді. Ал, болып жатқан оқиғаларды сырттан бақылаушы аға Абай – Тілектес Мейрамов Оразбай

қорқауларының ақынға у беруді жоспарлауы, Керімнің жерде жатқан сол у салынған шақшаны алуы сияқты сәттерде оларға қарсылығын ашына, өкіне айтқан ақынның сөздерімен, өлеңдерімен ұқтырады. Негізінен осы аға Абайдың сахнада бастан-аяқ қызу әрекеті болмаса да қойылымда маңызды орны бар. Ол қазақ баласының басында болып өткен және болып жатқан келеңді-келеңсіз оқиғалардың куәгері, өткенді бүгінге жеткізуші, адам бойындағы адалдық ниетті уағыздаушы, өнер мен мәдениеттің тілекшісі, жер бетінде болып жатқан теріс істер мен пиғылдарға, жалпы жамандық атаулыға қарсы шыққан күрескер ретінде суреттеледі.

Керімнің монологы кезінде сахнаның сол жағынан келіп, сынай қарап отырған Абай – Т. Мейрамов одан жиіркенгендей қолымен бетін көлегейлеп, болып жатқан немесе алда болатын сұмдықтан, жалпы лас дүниеден, адамның пендеки пиғылынан шошынғандай түр-түсі бұзылып, кетіп қалады. Сол Керімнің Айдарға «дос» көңілін білдіріп, сусын ұсынған көрінісінде де жас ақынға ішпе деген ниетпен жан ұшырып екеуінің ортасына түсетін де – осы аға Абай. Бойына у дарыған Айдар қиналған кезде «Бүгінгі досың, ертең жау, Мен не қылдым, япырмау?!» деп жерге құлаған Абайда күңірену, өмірдің жалған болмысынан, қоғамның жиіркенішті жүйесінен безіну анық байқалады. Мұны Т. Мейрамов даусындағы дірілмен, күңірене шыққан үнімен, бойын билеген сабырсыздық, мазасыздық күйімен, адам бойындағы жаман қасиеттер мен оның санасындағы жаман пиғылдың туындау себебін біле алмай дағдарған халімен жеткізеді. Аға Абай – Т. Мейрамов талантты шәкірті мен екі баласынан қатар айырылған, өзі соққыға жығылып, психологиялық-моральдық тұрғыдан зардап шеккен Абай – Н.Өтеуіловке «Келер ертең жаңа күн, туар ертең жаңа төл. Сәлем дендер соларға!» деп оған басу айтқандай, оның үмітін оятқандай әсер береді. Финалдағы пафостық ерекшелік екі ақынның да болмысын биіктетіп, кімнің болмасын келешекке деген сенімін арттырып өтеді. Осы екі актердің ойынына театртанушы Сәуле Әбединова өзінің зерттеу еңбегінде: «...Алайда ішкі әлемі бұған дейінгі сахналық Абайлардан өзгерек. Н. Өтеуіловтің Абайы – айғай-ұйғайшыл емес, байыпты бірақ нық, өзіне сенімді, сырт келбеті келісті, дауысы тұнық, таза, сөздері анық та шынайы, табиғи. Т. Мейрамовтың Абайы – аздап еңкіш тартқан қарт философ, онда терең психологизм басым» (Әбединова, 2016: 84) деп бағалайды. Шынында жас ерекшелігі, атқаратын функциясы, айтар ойы жағынан бірін-бірі толықтырған актерлік ойын сахнаға ғұлама ақынның сом кескінін алып келіп, қазақ театрының тарихында өзіндік орнын анықтады.

Қойылымдағы оразбайшыл топтан шыққан даугер Жиренше – тым асқақ, тым тәккаппар. Рольдегі Жанқалдыбек Төленбаев адам тағдырына араласқан бидің бойындағы ызаны бірде шапанының етегін қайта-қайта сілкіуімен, енді бірде қолымен сол шапанын арқасына жинап ұстауымен жеткізсе, осы билер дауында не Абайдың сөзін сөйлерін, не Оразбайлар жақтың сойылын соғарын білмеген Керім – Ерлан Малаевтың ішкі әлеміндегі төңкерісті көреміз. Аталған спектакльде Керімнің ішке бүккен арам пиғылы ашық түрде көрініс тапқан.

Ал, Ж. Жұманбайдың режиссурасындағы «Қара» қойылымын осындай өзгеше оқылымда нақышталған ақын тақырыбындағы шығарманың заңды жалғасы ретінде танимыз. Мұндағы шымылдық ашылғанда ең алдымен көзге түскені әрбір көрініс

сайын ашылып-жабылатын кітап бейнесіндегі үлкен есік болды. Сол есіктен шыққан әртүрлі қимыл-әрекеттегі роль орындаушылар сахнаның екі жағындағы үлкен үстелдер мен орындықтарға жайғасады. Қойылымының атауына қарай және жанрына («қара сөз» жанры) байланысты қатысушы кейіпкерлердің барлығы қара костюм киіпті. Сол қара киімділерді Абайдың әртүрлі жастағы образы деп қабылдауға болады, сол сияқты оларда сот үкімін шығарушылардың, халықтың, сол халықтың тағдырына жауапты парламент депутаттарының функциясы бар.

Ғұлама ақын ашық та анық айтып кеткен бар мен жоқ, ақ пен қара, жақсы мен жаман тартысындағы (өкінішке орай) адам ұстанған теріс әрекеттер мен арам пиғылдар жер шарын шарпыған. Бұған себеп әрине сол адамның бойындағы ақыл, қайрат, ой тазалығы, жігер, мейірім тәрізді жақсы қасиеттердің жойылуы дейміз. Демек, қойылымдағы есікті қағып кірген үш кейіпкердің, яғни Ақылдың, Қайрат пен Жүректің парламент мәжілісінің трибунасында сөйлейтін сөздері кім үшін де маңызды. Адамның өзін-өзі тануына жол бастайтын, қандай да болмасын жетістікке тек таза еңбекпен жетуді уағыздайтын Қайраттың, өмірдегі бар мен жоқтың, жақсы мен жаманның ара салмағын білетін Ақылдың, адамға ой салатын, оның жақсылық жасауына жол ашатын, үлкен мен кішіге қалай қарым-қатынас жасауды үйрететін жанның мекені – Жүректің ашынуы да, күйінуі де заңды еді. Өйткені жер бетіндегі адамзат атаулының сол асыл қасиеттерді таза ұстамайтындығы рас. Ардың, намыс пен ұяттың материалдық құндылықтардың тасасында қалу үрдісі шапшаң өрістеген бүгінгі уақытта Абайдың ғақлиясы әбден керек-ақ. Қара сөздердің сахналық жүйесін жасаған және спектакльдің режиссері Жұлдызбек Жұманбай үшін осы мәселеге баса назар аудару басты мақсат болған.

Ол бүгінгі қоғам өкілдерінің сондай рухани жұтаңдығын роль орындаушылардың креслоға кезек-кезек отырып, билікке (таққа) таласқан әрекетімен байқатады. Сол сияқты мұнда бидің көп болғанымен даудың азаймайтынын білдіретін тұспал бар. Бір-бірімен келісе алмай, әрқайсысы өз кезегінде трибунаға шығып, ішкі толғаныстарын өзгеше бір күйінішті сезіммен жеткізген парламенттегі «халық сайлаған» сол шенеуніктердің өзара сыбырласудан туындайтын оғаш күлкілері атқа мінерлердің уайымсыздығын, қоғам өмірі мен халық тағдырына немқұрайды қарайтын ойсыздығын әшкерелейді. Бұл туралы: «Бүгінгі кезеңмен тамаша үйлесім тапқан спектакльде міндет-мақсаты айқындалған белгілі бір кейіпкер жоқ, оның орнына ғылым бар, ақыл бар, қайрат, жүрек бар. Ақыл, қайрат, жүректі бірлікте ұстауға үндеген гуманист ақынның өз идеясына беріктігі, оны мейлінше санаға шегелеп, бағынуға шақырғаны баршаның көңілін толқытқан сәт болды. Қара сөздерге өзек болған ұрлық, паракорлық, мансапқорлық, пәлекорлық, партиягерлік, мақтаншақтық, жалқаулық, қайратсыздық тағы басқа толып жатқан кемшілікті Абай халықтың көзқарасы тұрғысынан сынап, адамгершілік пен ізгілікке негізделген жауабы мен шешу жолын өзі көрсетеді. Бүгінгі кезеңнің өткір мәселелері, әлеуметтік жағдайлар Абайдың ойларымен астарлы мағынада бірге өріліп отырады» (Аханбайқызы, 2020) дейді тілші Айгүл Аханбайқызы. Тек спектакльдің соңына қарай бір шеңбердің ішінен орын алған ақ киімдегілер иман мен сауапқа бет бұрып, мұсылмандықты өмірдің негізгі мәні деп біледі. Бұдан кейінгі көріністегі олардың жарқылдаған

жарықтың аясында қара костюмдерін қайта киіп алу әрекеті адам бойындағы жақсы-жаман қасиеттердің арпалысын, бірін-бірі сабап, бір-біріне күш көрсеткендердің надандығын айғақтайды. Сонымен қатар бұл жерде бізге М. Әуезовтің «Абай» трагедиясынан таныс Абай сынды жаратылысы бөлек, дара туған ақынға Оразбай, Нарымбет, Жиреншелердің қолымен жасалған қиянаттың күрделі сарыны бар.

Оқиғасы осындай жүйеде өрбіген қойылымда әртүрлі мінездегі кейіпкерлердің халін, олардың қоғамдағы орнын, адами ұстанымдарын жеткізуде актерлер адам психологиясының қатпарын барынша ашып бере алды. Әсіресе, Тұңғышбай Жаманқұлов, Саят Мерекеұлы, Омар Қыйқымов, Дулыға Ақмолдалардың сахналық тәжірибесін байқадық. Олардың Абаймен бірге толғануы, ақын сөзінің астары мен мағынасын бүгінгі күнге жеткізудегі дауыс ырғақтары келісті, үндеріндегі иірім толқындары шынайы. 1-адам – Т. Жаманқұлов бүгінгі күнде адам өмірінің төрінен орын алған әділетсіздіктің асқынуына күйінсе, 14-адам – С. Мерекеұлы жалқаулықтың түбі тойымсыздыққа, арасыздыққа апаратынын ашына айтады. Ал, 8-адам – О. Қыйқымов ғылым үйретер адамның жоқтығына өкінеді. Үнемі өз халқының болашағын ойлап, ұлтына жаны ашитын 7-адам – Д. Ақмолда ақылды болуды, ғылымды түсінуді, талапшылдықты насихаттаған ақынның келісті бейнесін кескіндеді. Шығармашылық ансамбльдегі осындай алдыңғы буын актерлердің ізін басқан Елжан Тұрыс та ашына сөйлеп, 5-ші адамның эмоциялық күйін көрсетті.

Жалпы спектакльдегі бір ерекшелік – актерлердің әрекеті мен қара сөздердің қатар беріліп, олардың бір үндестікте шығуы. Режиссердің де, артистердің де мақсаты Абай сөзін әртүрлі ракурста, әртүрлі сарында, әртүрлі нақышта жеткізу болған. Бұл әдіс біріншіден – адам бойындағы түрлі мінездерді білдірсе, екіншіден – халқына тек «адам бол, адал бол!» қағидасын алға тартқан ақын психологиясының ситуацияға қарай құбылуын, оның күйзелу процесін шынайы жеткізудегі маңызды шешім болып табылады. Парламенттегілердің бірі – арың мен ұятың болмаса жер басып жүру не керек десе, енді бірі – көпте ақыл жоқтығына күйінеді, тағы бірі – «етінен өткен, сүйегіне жеткен, атадан мирас алған, ананың сүтіменен біткен надандық әлдеқашан адамшылықтан кетірген» деп налиды. Десек те, осы тұста кейбір актерлік ойындардағы сөздер мен дыбыстардың таза жетпегенін, күлкідегі жасандылықты айтқанымыз абзал.

Қойылымда кимешек киген әйелдердің Абайдың «Сегіз аяқ» әнінің әуеніндегі жеңіл әрі нәзік пластикасы, сол би қимылдарымен қара сөздерді байланыстырған жүйелі қимыл-қозғалыстары ақын айтқан мәнді ойлармен астасып жатыр. Сол сияқты әйелдердің өзара диалогы мен пластикалық қимылдары арқылы орындалатын сәукеленің тігілуі өмірге қыз баланың келгенін меңзейді. Жалпы режиссер сахналық жүйеге қазақтың дәстүрі мен салтын, әдеті мен ғұрпын қисынды қиюластырған. Мәселен, қыз ұзату, қалыңдықтың шашын өрген жеңгелердің иығына орамал салу кәдесі, той үстіндегі қыз бен жігіт айтысы, тіпті қазіргі уақытта ұмытылып бар жатқан ұлттық ойын «ханталапай», құдалықта орындалатын «кемпір өлді» сияқты халықтық көріністер ақынның қара сөздерімен келісті байланысқан. «Драманың жүрегі – шиыршық атып шарпысқан, шым-шытырық шиеленіс, дау туғызатын оқиға десек, мұнда оның бірі де жоқ, алайда қара сөздер әр актердің мінез ерекшелігі мен да-

уыс ырғағы арқылы түрлі бояу тауып, көрерменді жетелеп, өз-өзінен дамып, өрістеп отырады. Абайдың 41 кара сөзін актерлер жаттап алып, жарыса, кезектесіп, монолог түрінде айтып жатса, тындаудан жалығып, басы қазандай болған көрермен театрды тастап қашар еді. Нөпір сөз көрерменді жалықтырмас үшін режиссер әйелдер тобы орындауындағы салт-дәстүр айшықтарын, ән мен биді қойылымға үйлесімді пайдалана білген. Осы арқылы ұлттық рух пен қазақы болмыстан ешқашан айнымауға, айырылмауға болатынын ұғындырғысы келген режиссерлік мұрат та айқындалып тұр» (Аханбайқызы, 2020). Бұдан аталған қойылым идеясының қоғам үшін де, адам өмірі үшін де маңыздылығын байқаймыз.

«Халықтың тарихына, мәдениетіне, тағдырына зерек көңіл бөлу, өзінің қаламгерлік борышын биік сезіну М. Әуезовті өмір бойы сан алуан ғылыми ізденістерге ұмтылдырған, шығармашылығының дүниетанымдық өзектері болған. Солардың бірі халық дүниетанымының өзегі – ауыз әдебиетінің танымдық бағыттарын зерттеуде салған дәстүрі. Жазушы шығармаларының бір өзегі осы тамаша дәстүрден бастау алады» (Тайжанов, 2017: 11). Сол дәстүрдің ізімен жарық көрген «Қарқыпшақ Қобыланды» пьесасы өзінің сахналану тарихында режиссерлік түрлі шешімдерімен танылды. 1944 жылғы ең алғашқы қойылымында режиссер Б. Лурьенің қазақ тілінің байлығын, автор сөзін, сол сияқты Ұлы Отан соғысы тұсындағы жасампаздық, жеңімпаздық идеясын көркемдікпен жеткізуге тырысканы, 1973 жылғы М. Байсеркеұлының нұсқасындағы ерте замандағы батырлық сарынды насихаттауы (Құндақбаев, 1997), т.б. «Қобыланды» драма-дастанының кең ауқымын байқатады. Ал, Н. Жақыпбай спектаклінің шымылдығы ашылған сәтте ең алғаш көзге түскені жоғарыда атап өткеніміздей, ұзын ақ шашты Көкланның сахна төрінде ілініп тұрып сөйлеу көрінісі болды. Бізге ертегі мәтіндерінен таныс ұшып жүретін, сол жүрген жеріне тек қана зұлымдық уын шашып жүретін мыстанның бейнесі бар мұнда. Сахна төрінен берілетін көк түтін де сол Көклан мекен ететін қатыгез әлемнің көрінісін білдіреді. Рольдегі Әсел Сайлауова тісін сақылдатып, таңдайын тақылдатып жады кемпірдің зұлым бейнесін көрсетті. Н. Жақыпбайдың трактовокасында Көкланды қоғамда болып жатқан жақсы-жаман, жағымды-жағымсыз оқиғалардың жанды куәгері ретінде қабылдадық. Актрисаның қимылы мен жүріс-тұрысы да сол бағытта өрбіп отырады. Жалпы қойылымның жаңалығы мен тың шешімдері жөнінде режиссердің өзі сұхбатында: «Театрдағы бар мүмкіндікті қолданып жатырмыз. Жоғары көтеріліп-түсетін сахна, шеңбердің айналуы, Қобыландының ұшатын Тайбурыл аты, тағы сол сияқтылар. Ұшатын ат та жай ғана ауызда қалған сөз емес, шындығында Қобыландының Тайбурылының қанаты болған. Дастанда Тайбурылдың ізі, шабысы, демі кең ауқымда суреттелген. Тайбурылды үлкен кейіпкердің біріне айналдырып отырмыз. Бұрынғы қойылымда Көклан жағымсыздау кейіпкер болған. Өйткені Мұхтар Әуезов бұл спектакльді кеңес заманында жазып, көп нәрсенің басын аша алмай, сол кезде нашарлау кейіпкер жасау керек болды деп ойлаймын. Біз Көкланды өз трагедиясы бар, мәңгі жасайтын көріпкел етіп бейнеледік. Оның бәріне жаны ашиды, бірақ көмектесу қолынан келмейді, тағдыры солай жазылып тұр. Оны әрбір істің хабаршысы болып жүретін кейіпкерге айналдырдық. Бұл да бір өзгешелік» (Жұмабайқызы, 2019) деп түсіндірген. Осылайша драматург кейіптеген кейіпкерді заман үніне қарай өзгертуден Н. Жақыпбай көп ұтқан.

Басты қаһарманды сомдаған Ғалым Оспанов достыққа адал, дұшпанына бас имейтін бірбеткей батырдың бейнесін жасады. Бірақ оның Құртқаға бір көргеннен-ақ ғашық болуы сенімсіздік тудырады. Қобыландының Құртқаны алғаш көруі, оған деген сезімінің ояну процесі автор баяндаған «Жад етіп жанған шам-шырақ!.. Шұғыласы қандай ед?! Нұр қызы ма көргенім» (Әуезов, 2005: 145) деп келетін жолдардан өрбуі керек-тін, қыздың сұлулығына елтіген жігіттің қимылы, мимикасы көрінуі тиіс еді. Өйткені М. Әуезовтің пьесасында екі ғашықтың бірін-бірі алғаш көретін сахнасында лирикалық сарын басым болатын. Ал, батырдың сезімге берілгіш, қызуқанды бейнесін беруді назарда ұстаған Н. Жақыпбайдың спектаклінде шығарманың экспозициясы өзгертілгендіктен мұнда орындаушылар бірден нәтижені көрсетуді көздеген. Алайда орындаушы диалог пен пластиканы әдемі келістіре алыпты. Қобыланды – Ғ. Оспановта ақыл, қайрат, мейірімділік, адалдылықпен бірге айтқанынан қайтпайтын қыңыр мінез де бар. «Алмаймын мен азаттық, Айлалы аяр қолынан...» деп қасарысады ол. Яғни, бұл жерде дұшпаның алдында иілмейтін батырдың кесек тұлғасын көрдік.

Қаһарын төгіп, жер астынан шыққан Көбікті ханда бүкіл әлемді жаулап аларлық күш пен қайраттың дүлей қуаты бар. Болат Әбділмановтың ханы елі мен жерін жаудан қорғауда берік саясат ұстанған қолбасшы болып танылды. Актер ешкімге бас иемейтін Көбіктінің кескінін ішкі қуаты мол ойын бедерінде биік деңгейге көтерді. Оның қатқыл әрі анық даусы Көбіктінің озбыр бейнесіне сай келген. Орындаушының басталғаннан-ақ жоғары нотада өрілген ойын өрнегі ханның өлу сәтіне дейін сол биіктен түскен жоқ. Жалпы Б. Әбділмановтың Көбіктісін монументалды бейне ретінде қабылдадық. Бірсімбай роліндегі Дулыға Ақмолда сол әке ұстанған саясатты қолдайтын, жалғыз қарындасының тағдырынан елі мен жерінің бүтіндігін жоғары қоятын батырдың келісті бейнесін көрсетті. Қарлығаны өз қолымен өлтіргенімен болған іске қатты өкінген Бірсімбай – Д.Ақмолданың бауырын құшақтап қайғыруы шынайы.

Назгүл Карабалина ер мінезді Қарлығаның образын жасады. Көбікті сияқты қатал әке мен Бірсімбай тәрізді озбыр ағаның қанатының астында өскен қыздың әрине ер мінезді болуы заңды да. Осы ойды назарда ұстаған актриса кейіпкерінің жан дүниесіндегі жалғыздығын, төңірегіндегі қатыгездікке, озбырлыққа қарсылығын бере алды. Дегенмен бастан-аяқ бір темпте сөйлеп, бір темпте ғана әрекет ететін Н.Карабалинаның Қобыланды батырға деген ойламаған жерден лап еткен ғашықтық сезімінің туындау себебі ашылмады. Қарлығаның өз ойымен арпалысы, ішкі әлемінде болып жатқан өзгеріс күйі психологиялық тебіреніс арқылы емес, сыртқы ойын үлгісімен ғана берілді. Ал, Күнікейді кескіндеген Баян Қажынабиевада кімге болса да бұйырып сөйлейтін рай бар. Актрисаның дауыс өзгерісі нанымды, мизанценасы айқын. Б. Қажынабиеваның орындауында Көбіктілер сарайының қатал заңын ұстанған тәкаппар әйелдің бейнесін көрдік.

Қараман бейнесінде көрінген Мағжан Асаубай да жарасымды әзілімен, адал достықты ұстанған кейіпкердің жан дүниесіндегі қайғылы сәттерінің драматизмге толы сарынымен есте қалды. Сондай-ақ, Қ. Нәбиолла (Қазан), Ж. Байсалбеков (Алшағыр), Ш. Асқарова (Аналық), Л. Қалдыбекова (Құртқа), Н. Қуанышбайұлы

(Шуақ), т.б. ойындарынан кейіпкердің мінез ерекшелігін ашатын әрі шынайы ойын бедерін көре алмадық. Негізінен Мұхтар Әуезовтің қандай драмалық шығармасы болмасын артық немесе кем кейіпкер болмайды. Олардың барлығы да белгілі бір ойды білдіретін кесек образ ретінде суреттеледі. Сондықтан әрбір өнерпаз классикалық, оның ішіндегі эпостық дастан негізінде жазылған пьесадағы қаһарманның әлеуметтік келбетіне немқұрайды қарамауы керек деген ойдамыз. Десе де сахна төріндегі шенберден Қобыландының қанатты атымен жүріп өтуі батырдың эпостық бейнесін таныту үшін қолданылған қисынды көрініс болды. Көбіктің жер асынан шығуы да оның қаһарлы кейіпін, өз әлемінің қожайыны екендігін аңғартады. Сондай-ақ, сахна ортасында көтеріліп-түсіп тұратын станок-сахнаның астыңғы бөлігін Қарлығаның қалауымен тұтқынға түскен Қобыланды жатқан зындан ретінде көрсетуінде де қисын бар. Сол зынданның жоғарғы бөлігі Қобыланды мен Қараманның диалогында ұтымды қолданылады. Бұл тұста жердің асты мен үстінің арасындағы тылсым байланысты да байқай аламыз.

Қорытынды. Жалпы аталған қойылымдардан қазақ театр тарихында түрлі көркемдік шешімдермен жарық көрген классикалық туындылардың бүгінгі күнде идеялық тұрғыдан болсын, форма жағынан болсын өзгеріске түскенін байқадық және бұлай болуы заңды да. Яғни, уақыт ағымының, заман үнінің бір қалыпта тұрмайтындығы белгілі. Соны негізге алған қоюшы-режиссерлер мен суретшілер драмалық шығарманың идеясын қазіргі уақыттың тынысына, қалың жұртшылықтың рухани сұранысына қарай бағыттаған. Мәселен, «Абай» спектакльдегі кейіпкерлердің костюм үлгілері қарапайым. Ә.Оразбеков пен Д.Доспаев киімдердің түсіне баса мән беріпті. Абай шәкірттерінің барлығы бастарына ақ тақия кесе, Айдар ақ орамал байлаған, сол сияқты Абай мен Керімнің тақиясы қара түсті матадан тігіліпті. Демек, бұл жерде түстер шығармадағы қаһармандардың жағымды немесе жағымсыз деп бөлінетін мінездік өзгешелігіне, олардың әлеуметтік орнына, болып жатқан оқиға-көріністердің сюжеттік-идеялық мәніне, шығарманың жанрлық ерекшелігіне қарай белгілі бір астар беріп тұр деп айта аламыз. Ал, Ж. Жұманбай Абайдың үшінші қара сөзіндегі «қазақтың бірінің біріне қаскүнем болмағының, бірінің тілеуін бірі тілеспейтұғынының, рас сөзі аз болатұғынының, қызметке таласқыш болатұғынының, өздерінің жалқау болатұғынының себебін» ашуды мақсат еткен. Және сол мақсатына актерлердің ізденісі, олардың шығарманың көркемдік тұтастығын сақтауға негізделген ойындары, пластикалық сарындағы би қимылдары арқылы жеткен. Сол сияқты «Қобыланды» спектаклінде драматизмнен гөрі қызу атмосфераны, дұшпанының алдында бас имейтін қаһармандардың бірбеткейлігін, менмендігін көрсету алдыңғы планға шыққан. Шығармашылық ансамбль қазақ халқының ғасырлар бойы айқасқан және әлі күнге дейін өзектілігін жоғалтпаған жер мәселесін көрсету, отаншылдық рухты дәріптеу мақсатын алға қойыпты. Сахнаның көркемдік атмосферасы да режиссердің сол мақсатына бағындырылған. Қорыта айтқанда, айтар ойы салмақты мұндай сахналық туындылар бүгінгі буын көрермен үшін өте маңызды.

Мақала 2020-2022 жылдарға арналған (AP08857440) «Рухани жаңғыру аясындағы көркем мәдениет» атты гранттық қаржыландыру жобасы аясында дайындалды.

Исламбаева З.У.*, Ташимова М.М.*

*Институт литературы и искусства имени М.О.Ауэзова,
Казахская национальная академия искусств имени Т.К.Журганова
Алматы, Казахстан*

*E-mail: zetta1975@mail.ru, monshak76@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0438-899X, 0000-0003-0414-1292*

Отражение духовной модернизации современного казахского театрального искусства

Аннотация. В научной статье авторы подробно разобрали вопросы модернизации общественного сознания в национальном театральном искусстве. Исследователи отмечают, что в настоящее время для национальной литературы и культуры важную роль играет широкая сфера модернизации общественно-го сознания. Также в статье определено, что такая тенденция способствует познанию истории, повышению духовно-эстетического вкуса народа, сравнительной дифференциации прошлого и настоящего в какой бы то ни было сфере общества. Не остались в стороне новаторские очаги искусства, действующие по программам Елбасы «Культурное наследие», «От кризиса к обновлению и развитию», «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» и др. В статье представлены новаторские направления в национальном театральном искусстве, спектакли, определяющие сегодняшнюю общественную точку зрения. В репертуаре казахских театров в иной форме, определены спектакли «Абай», «Кара», «Кобыланды» новые художественные приемы в режиссерских решениях и актерских играх. Авторы прежде всего отмечают исследования в режиссуре и актерском искусстве в процессе постановки драматического произведения на сцену. Спектакль «Абай», поставленный по режиссуре А. Оразбекова, отличается от постановок, посвященных выдающемуся поэту в национальном театральном искусстве новой формой, необычным формированием. Широко известно, что своеобразная философия пространства, представляющая собой цвет почвы и форму округленной земли, в постановке, является важной новостью того, что образ Абая рассматривается как два персонажа связывающих прошлое и настоящее. Обращено внимание ярким играм Т. Мейрамова и Н. Отеуилова дополняющиеся друг друга и их творческим поискам, исполнившие образы этих двух поэтов. Также в спектакле «Кара», поставленном в формате словесности говорится о том, что идея произведения направлена на то, чтобы положить конец отрицательным характерам и противоречивому сознанию в обществе в целом. Из этой статьи следует, что режиссер Ж. Жуманбай, известный своими гибкими высказываниями из крылатых слов Абая (Абайдың қара сөздері) к человечеству, в лице героя Сила сделал акцент на основные функции Ума и Сердца. Исследователи отмечают, что к спектаклю «Кобыланды» написанному на основе героических эпосов, режиссер Н.Жакыпбай пришел с новым взглядом, современным звуком, внес существенные изменения в драму. В спектакле широко подчеркивается акцент на героическую атмосферу, патриотический образ героев защищающих свою страну и землю. Анализируя игры А. Сайлауовой (Коклан), Г. Оспанова (Кобыланды), Б. Абдильманова (Кобикти), Д. Акмолда (Бирсимбай) дана профессиональная оценка мастерства. Также в научной статье авторы изложили критические взгляды к недостаткам этих постановок, анализируя их новизны и достижения.

Ключевые слова: драматургия, национальная режиссура, культура, классическая пьеса, современный процесс, творческий коллектив, актуальная тема.

Islambayeva Z.U.*, Tashimova M.M.*

*M.O. Auezov Institute of literature and art,
Kazakh National Academy of Arts named after T.K.Zhurgenov
Almaty, Kazakhstan*

*E-mail: zetta1975@mail.ru, monshak76@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0438-899X, 0000-0003-0414-1292*

A reflection of the spiritual modernization of the modern kazakh theatrical art

Abstract. In the scientific article, the author's analyzed in detail the issues of modernization of public consciousness in the national theater art. The researcher points out that a broad sphere of modernisation of

public consciousness plays an important role for national literature and culture at this time. The article also identifies that such a trend contributes to the knowledge of history, to the spiritual and aesthetic taste of the people, to the comparative differentiation of this or that sphere in society. The innovative art hubs operating under the Yelbasy programmes «Cultural Heritage», «From Crisis to Renewal and Development», «Looking to the Future: Modernising Public Consciousness» and others have not gone unnoticed. The article presents innovative directions in national theatre art, performances that define today's public viewpoint. In the repertoire of Kazakh theatres in a different form, the plays «Abai», «Kara» and «Kobylandy» have defined new artistic techniques in directorial solutions and acting. The author notes studies in directing and acting in the process of putting a dramatic work on stage. The play «Abai», directed by A. Orazbekov, differs from the productions dedicated to the outstanding poet in the national theatrical art, with a new form, an unusual formation. It is widely known that the peculiar philosophy of space, representing the shape of the rounded earth and soil colour (figuratively) in the production, is significant news that Abaya's image is seen as two characters linking the past and the present. Attention is paid to the bright games of T.Meiramov and N.Oteulov complementing each other and their creative searches, who performed the images of these two poets. Also in the play «Kara», staged in a wordpress format, the idea behind the work is to put an end to negative characters and contradictory consciousness in society as a whole. From this article, director J.Jumanbai, known for his flexible statements from Abay's winged words to humanity, emphasised the basic functions of the Mind and the Heart in the character Sila. The researcher notes that director N.Zhakyypbai came to the play «Kobylandy», written on the basis of heroic epics, with a new look, a modern sound, and made significant changes in the drama. The play extensively emphasises a heroic atmosphere, the patriotic image of heroes defending their country and land. Analysing the games of A.Sailauova (Koklan), G.Ospanov (Kobylandy), B.Abdilmanov (Kobikti), D.Akmolda (Birsimbai) gave a professional assessment of the skills. Also in the research paper, the author's sets out his critical views on the shortcomings of these productions, analysing their novelties and achievements.

Keywords: dramaturgy, national directing, culture, classical play, contemporary process, creative team, current theme.

Информация об авторах:

Исламбаева Зухра Усманбековна, театровед, кандидат искусствоведения, профессор кафедры «История и теория театрального искусства» Казахской национальной академии искусств имени Т.К. Жургенова. Алматы, Казахстан, E-mail: zetta1975@mail.ru. ORCID: 0000-0003-0438-899X

Ташимова Манчук Маметжановна, театровед, магистр гуманитарных наук, научный сотрудник отдела «Театр и кино» Института литературы и искусства имени М.О. Ауэзова. Алматы, Казахстан. E-mail: monshak76@mail.ru. ORCID: 0000-0003-0414-1292

Әдебиеттер:

Абай. Шығармаларының екі томдық толық жинағы. Бірінші том. Өлеңдер жинағы. – Алматы: ЖШС Лантар Трейд, 2020. – 364 б.

Аханбайқызы А. Қалыпты ережені бұзған «Қара» // Егемен Қазақстан. – 2020, қазан – 27.

Әбединова С. Театрға тағзым. Монография. 1 кітап. – Алматы: «Ақжүніс» баспасы, 2016. – 272 б.

Әуезов М. Шығармаларының елу томдық толық жинағы. 1 т. – Алматы: Ғылым, 1997. – 472 б.

Әуезов М. Шығармаларының елу томдық толық жинағы. 20 т. – Алматы: «Жібек жолы» баспа үйі, 2005. – 400 б.

Жұмабайқызы Г. Асыл туған «Қобыланды» // Айқын. – 2019, сәуір – 30.

Құндақбаев Б. Мұхтар Әуезов және театр. – Алматы: Ғылым, 1997. – 248 б.

Маемиров А. Қазақстан режиссурасындағы сабақтастық пен жаңашылдық // «Бүгінгі театрдың даму мәселелері мен перспективалары» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы: 2015. – 431 б.

Назарбаев Н.Ә. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру // Егемен Қазақстан. – 2017, сәуір – 12.

Тайжанов А. Мұхтар Әуезов және ұлттың рухани жаңғыруы // Педагогикалық даму. – № 3, 2017.

Литература:

- Абай. Полный сборник произведений в двух томах. Первый том. Сборник стихотворений. – Алматы: ТОО Лантар Трейд, 2020. – 364 с.
- Аханбайқызы А. Нарушитель правил – «Кара» // Егемен Қазақстан. – 2020, октябрь – 27.
- Абединова С. Почтение к театру. Монография. 1 книга. – Алматы: Издательство «Ақжунис», 2016. – 272 с.
- Ауэзов М. Полный сборник сочинений в пятидесяти томах. 1 т. – Алматы: Наука, 1997. – 472 с.
- Ауэзов М. Полный сборник сочинений в пятидесяти томах. 20 т. – Алматы: Издательский дом «Жибек жолы», 2005. – 400 с.
- Жумабайқызы Г. Благородный «Кобыланды» // Айкын. – 2019, апрель – 30.
- Кундакбаев Б. Мухтар Ауэзов и театр. – Алматы: Наука, 1997. – 248 с.
- Маамиров А. Преемственность и новизна в режиссуре Казахстана // Материалы международной научно-практической конференции «Проблемы и перспективы развития современного театра». – Алматы: 2015. – 431 с.
- Назарбаев Н.А. «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» // Егемен Қазақстан. – 2017, апрель – 12.
- Тайжанов А. Мухтар Ауэзов и духовная модернизация нации // Педагогическое развитие. – № 3, 2017.

References:

- Abai. (2020). Shygarmalarynyng eky tomdyk tolyk zhinagy. Byrynshy tom. Olengder zhinagy [A complete collection of works in two volumes. First volume. A collection of poems]. – Almaty: Lantar Treid. – 364 p. (in Kaz.)
- Ahanbaykyzy A. (2020). Kalypty erezheny byzgan «Kara» [Rule breaker – «Kara»] // Egemen Kazakhstan. oktiabr – 27. (in Kaz.)
- Abedinova S. (2016). Teatrga tagzym. Monografia. 1 kniga [Honouring the theatre. Monograph. 1 book]. – Almaty: «Akzhunys». – 272 p. (in Kaz.)
- Auevov M. (1997). Shygarmalarynyng elu tomdyk tolyk zhinagy. 1 t. [The complete works in fifty volumes. 1 volume]. – Almaty: Gylym. – 472 p. (in Kaz.)
- Auevov M. (2005). Shygarmalarynyng elu tomdyk tolyk zhinagy. 20 t. [The complete works in fifty volumes. 20 volume] – Almaty: «Zhybek zholy». – 400 p. (in Kaz.)
- Zhumabaikyzy G. (2019). Asyl tugan «Kobylandy» [The noble «Kobylandy»] // Aikyn. aprel – 30. (in Kaz.)
- Kundakbayev B. (1997). Muhtar Auevov zhane teatr [Mukhtar Auevov and theatre]. – Almaty: Gylym. – 248 p. (in Kaz.)
- Maemirov A. (2015). Kazakhstan rejissurasyndagy sabaktastyk pen zhanashyldyk [Continuity and novelty in the direction of Kazakhstan] // «Bugungy teatrdyn damu maselelery men perspektivalary» atty halykaralyk gylymi-praktikalik konferensia materialdary. – Almaty. – 431 p. (in Kaz.)
- Nazarbayev N.A. (2017). Bolashakka bagdar: ruhani zhangyru [Looking to the future: modernising public consciousness] // Egemen Kazakhstan. aprel – 12. (in Kaz.)
- Taizhanov A. (2017). Muhtar Auevov zhane ulttyng ruhany zhangyruy [Mukhtar Auevov and the spiritual modernisation of the nation] // Pedagogikalik damu. – № 3. (in Kaz.)